

BANEVOGTEREN

Hvor fandt L.A. Ring motiv og model til sit maleri "Banevogteren" (1884)?

Af Henry Nielsen og Dorte Fogh

Som vi redegjorde for i ovennævnte artikel, var vi i forbindelse med et forskningsprojekt om L.A. Rings maleri "Banevogteren" begyndt at interessere os for tallet "40" på det sorte skur – en såkaldt vogterhytte – ved siden af banevogteren. Gennem studier i Sjællandske Jernbaneselskabs arkiver kunne vi slå fast, at alle banevogtere havde et nummer, som var knyttet til det sted på jernbanen, hvor de havde deres job. F.eks. var banevogteren i landsbyen Ring, Jørgen Frederiksen, ansat som banevogter nr. 40 på Sydbanen, fra banen blev åbnet i oktober 1870, indtil han i 1892 blev overflyttet til en stilling som banearbejder ved samme bane. Det forekom os derfor nærliggende at antage, at tallet 40 også var nummeret på det banevogterhus, som Frederiksen og hans familie boede i fra Sydbanens start. Men da DSB's planbog over Sydbanen fra 1890 viste, at banevogterhuset i Ring havde nummer 33 i 1890, var det også nærliggende at antage, at der var sket en om-nummerering af banevogterhusene i forbindelse med statens overtagelse af Sjællandske Jernbaner i løbet af perioden 1880-90. Altså at både banevogterhuset og det sorte skur (vogterhytten) på Rings maleri skiftede nummer fra 40 til 33, kort efter at Ring havde malet sit billede.

Trods ihærdige anstrengelser kunne vi ikke bevise, at denne hypotese var korrekt. Fra personaleakterne for Jørgen Frederiksen i DSB's arkiver vidste vi, at Frederiksen-familien også boede i banevogterhus nr. 33 ved årsskiftet 1885-86. En eventuel renummerering måtte derfor tidsfæstes til det korte tidsinterval fra sommeren 1883, da Ring formentlig startede på maleriet, og årsskiftet 1885-86. Det var grunden til, at vi i vores artikel i *Jernbanehistorie* 2014 opererede med to alternative hypoteser: 1) At der faktisk havde fundet en om-nummerering sted i perioden 1883-85; 2) at L.A. Ring kan have valgt – helt undtagelsesvis – at male noget, han ikke så, nemlig modellen Jørgen Frederiksens banevogternummer 40 på den sorte vogterhytte.

Et nyt fund i Sjællandske Jernbaneselskabs, Sjællandske Statsbaners og DSB's enorme arkiver har nu sat os i stand til endegyldigt at aflive hypotese 1), at bevare 2) som en mulighed men at foretrække en helt tredje hypotese!

Det arkivmateriale, som er kommet til for nylig, er en *Journal over inddeling og bevogtning, 1877*, der findes i arkivserien Bygningstegninger. Den viser utvetydigt, at i 1877 boede bane-

vogter nr. 40 på Sydbanen, Jørgen Frederiksen, i banevogterhus nr. 33, hvilket han uden tvivl har gjort lige fra banens åbning i 1870. Men journalen viser også, at mens selve banevogterhuset lå ved den sydligste af de tre overkørsler i Ring By (fra 1890 har den nr. 219), lå der en vogterhytte ved den nordligste overkørsel (fra 1890 har den nr. 217), og at det var herfra, banevogteren betjente såvel dobbeltleddet ved overkørsel 217 som en borm ved overkørsel 218 – den sidste ved hjælp af et kabeltræk, der udgik fra vogterhytten. Vogterhytten ved den nordligste overkørsel i Ring By i umiddelbar nærhed af L.A. Rings barndomshjem, var i henhold til en fortegnelse fra 1886 en af 34 "udmurede Vogterhytter med Kakkellovn" på Sydbanen. Den var banevogter Frederiksens primære arbejdssted, og det var uden tvivl her, L.A. Ring så motivet til maleriet "Banevogteren" med Jørgen Frederiksen som model.

Mens banevogterhusene undertiden var til én familie – undertiden til to eller tre familier – og derfor ikke kunne have samme nummer som de banevogtere, der boede i dem, var situationen anderledes med hensyn til vogterhytterne. Hver banevogter havde højst én vogterhytte, og derfor har det givet god mening, at disse hytter har båret samme nummer som banevogterens nummer i Sjællandske Jernbaneselskabs fortegnelse over banevogtere. Herved har lokomotivføreren i et forbigående tog kunnet rapportere til sine overordnede om eventuelle problemer ved den overkørsel, hvor der lå en banevogterhytte, og ledelsen har dermed kunnet placere et ansvar for fejl og mangler hos den rigtige banevogter.

Sagt på en anden måde tyder det på, at L.A. Ring formentlig ikke har 'snydt', men at han også, da han arbejdede på Banevogteren, var tro mod sit dictum: at han kun malede det, han så, altså at vogterhytten ved den nordlige overkørsel i Ring By bar nummeret 40! Men da vi ikke har fundet et uigendriveligt bevis i form af et samtidigt foto eller andet vidneudsagn på, at det forholdt sig sådan, kan vi stadig ikke helt udelukke hypotese 2).

Disse og en mængde andre oplysninger om maleriet Banevogteren kan findes i en ny værkmonografi af forfatterne til denne artikel. Bogens titel er *Banevogteren – På sporet af et L.A. Ring-maleris usædvanlige historie*. Bogen udkommer efter al sandsynlighed på Aarhus Universitetsforlag i foråret 2016.

L.A. Ring, *Banevogteren* (1884). Olie på lærred, 57 x 46 cm. (Nationalmuseum, Stockholm).